

Arkeologisk utredning, etapp 1

Röjningsrösen och kolbottnar

Inför planerad vindkraftsetablering väster om Fredriksdal

*Almesåkra och Malmbäcks socknar i Nässjö kommun
Jönköpings län*

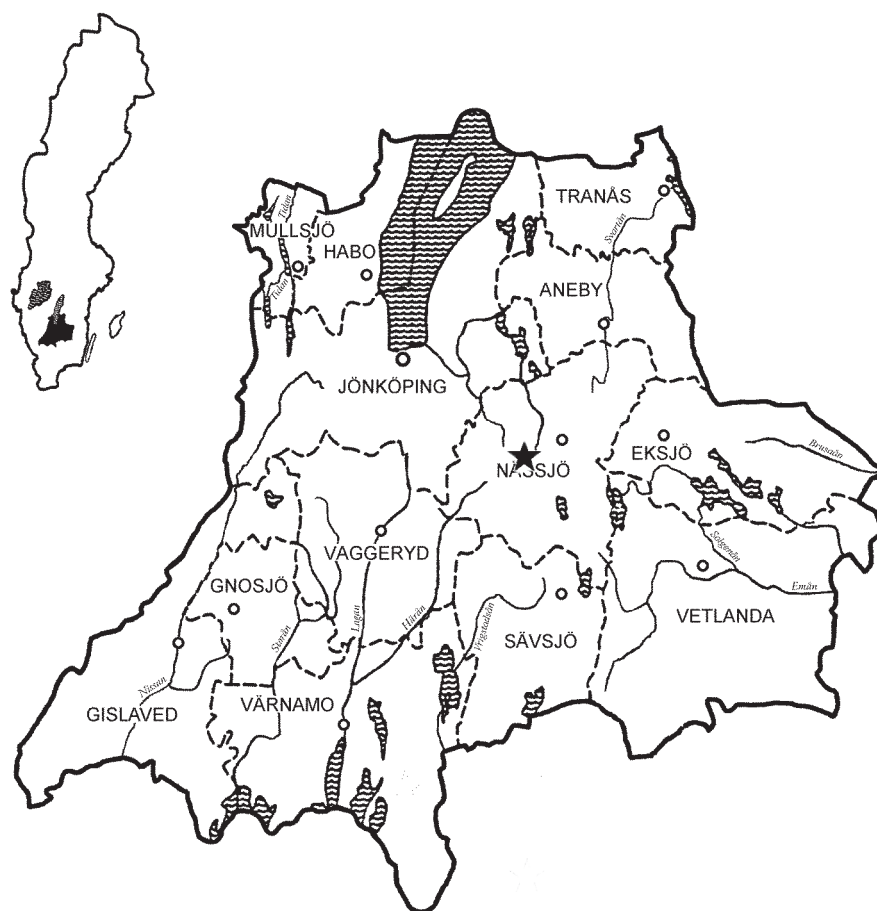

Arkeologisk utredning, etapp 1

Röjningsrösen och kolbottnar

Inför planerad vindkraftsetablering väster om Fredriksdal

*Almesåkra och Malmbäcks socknar i Nässjö kommun
Jönköpings län*

Rapport och ritningar: Rickard Wennerberg

Grafisk design: Anna Stålhammar

Tryckning och distribution: Birgitta Blomkvist och Marita Tidblom

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS2007/04833.

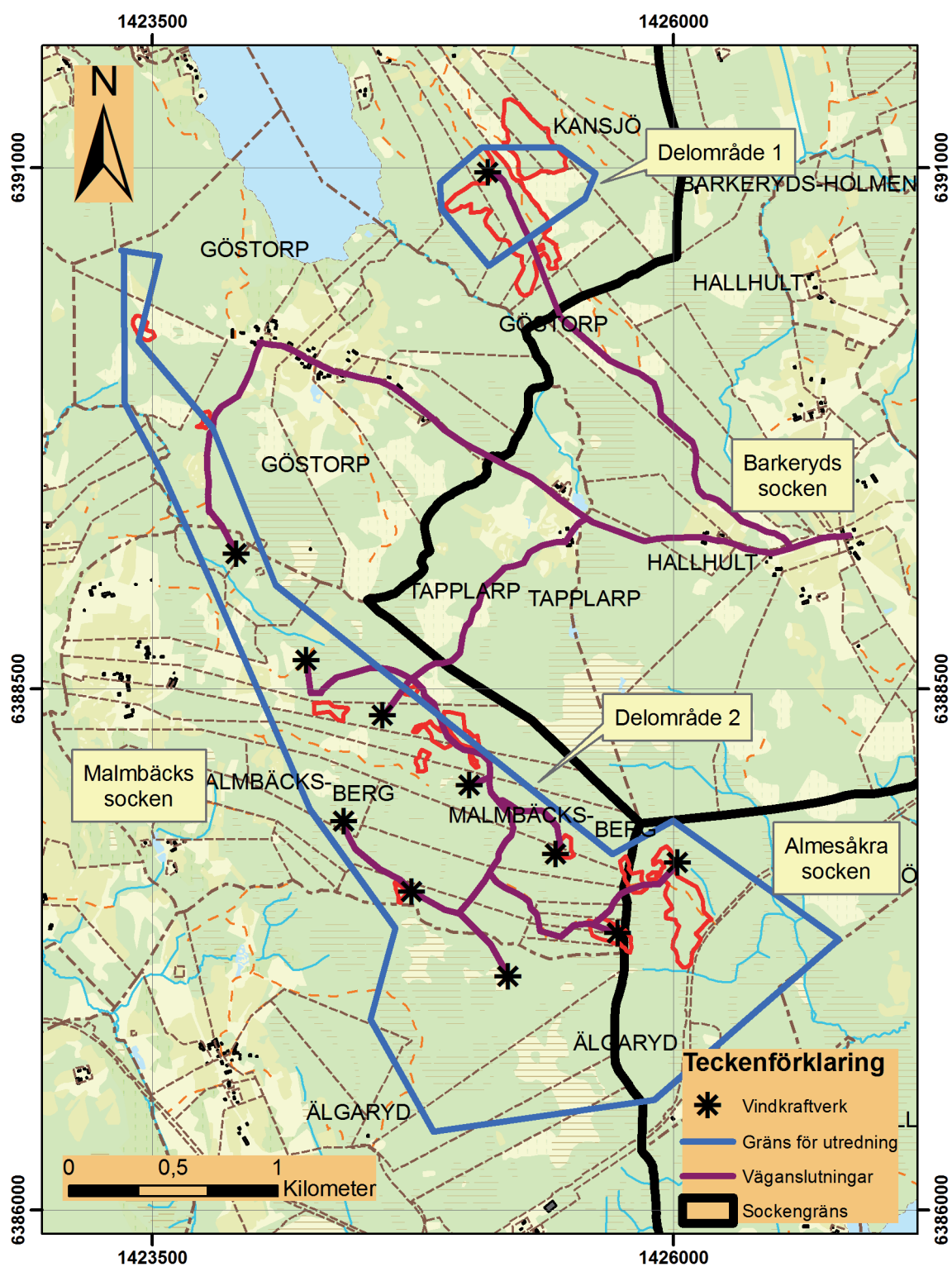
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2009

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö.....	6
Tidigare undersökningar.....	7
Det äldre kartmaterialet.....	7
Resultat.....	7
Delområde 1	10
Delområde 2	10
Sammanfattning.....	13
Åtgärdsförslag.....	14
Administrativa uppgifter.....	15
Referenser.....	16
Tryckta källor	16
Otryckta källor.....	16
Arkiv.....	16
Kartunderlag.....	16
Figurförteckning.....	17

Bilagor

Bilaga 1. Länningsbeskrivningar

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan över området väster om Fredriksdal. De två delområdena är markerade med blå linjer. I västra delen av kartan är Malmbäcks socken, i nordost Barkeryd och i sydost Almesåkra. Skala 1:30 000.

Inledning

Under vintermånaderna december–januari 2008/2009 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, etapp 1, inom två delområden i Almesåkra och Malmbäcks socknar i Nässjö kommun. Utredningen genomfördes på uppdrag av Nässjö Affärsverk AB och föranleddes av planerade uppställningar av vindkraftverk och delvis nya vägdragningar inom delområdena. Sammanlagt omfattade utredningen en yta av närmare 400 hektar.

Fält- och rapportansvarig var antikvarie Rickard Wennerberg vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Den arkeologiska utredningen syftade till att fastställa förekomsten av sedan tidigare ej kända forn- och kulturlämningar. Utredningen genomfördes i form av fältinventering samt kartstudier. På grund av de dåliga väderförhållandena under vintermånaderna med korta dagar och ibland stora mängder snö, tvingades fältarbetet delas upp på halvdagar.

Utsträckningen för de nyregistrerade lämningarna mättes in med hjälp av handdator med tillhörande blåtands-GPS, samt gavs en översiktlig beskrivning och bedömning enligt Riksantikvarieämbetets praxis.

Stora delar av framförallt södra delen av delområde 2 inventerades extensivt, då terrängen här främst utgjordes av stora mossområden och storblockig moränmark.

Topografi

De två delområdena är belägna i Almesåkra och Malmbäcks socknar och gränsar närmast till Barkeryds socken i öster (se FIGUR 1). Delområde 1 är ett utmarksområde söder om byn Kansjö och Kansjön är belägen endast ca 300 meter väster om delområdet. Den mindre Osbäcken rinner ut i Kansjön något sydväst om området. Delområdet kännetecknas av mycket kuperad blockig moränmark med stora skogsområden. Flera mindre våtmarker ansluter till området.

Flera byar ligger inom eller drygt en kilometer kring delområdet. Byarna Kansjö och Lunnestorp ligger någon kilometer norrut respektive nordost om delområdet. En kilometer mot sydväst ligger byn Göstorp, medan Tapplarp och Hallhult ligger ca en till två kilometer sydost om delområdet.

Det närmare fem kilometer långa och som mest två kilometer breda delområde 2 är likaså detta ett utmarksområde. Stora partier är mycket kuperade och området kännetecknas av stora skogs- och mossområden. I södra delen av området finns bland annat den stora Skanebomossen. Denna del av delområdet utgörs till största del av

mossar och mycket storblockig moränmark.

Byarna Göstorp, Floryd och Norra Hiarum är belägna mindre än en kilometer öster och väster om områdets norra del. Även Berg, Södra Hiarum och Älgaryd ligger inom 1,5 kilometer väster om delområdet. Lannafall och Ekesjö ligger mindre än en kilometer sydost om området.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Delområdena är belägna inom områden som historiskt hört till byar eller gårdar inom Almesåkra och Malmbäcks socknar. Delområde 1 är beläget inom ägorna för Kansjö by. Delområde 2 delas däremot mellan gårdarna/byarna Göstorp, Berg och Älgaryd, alla i Malmbäck, samt Ekesjö i Almesåkra socken.

Berg omnämns första gången 1369 och namnet skrevs då *Byærghe*. På 1500-talet är en gård med 1 mantal omnämnt. Byn Kansjö skrevs 1542 *Kansiö*, och bestod under 1500-talet av 2 mantal (Agertz 2008, F-Topo).

Göstorp har haft olika stavningar under åren, bl a *Görstorp* (1549). 1498 skrevs namnet *Giöztztorp*. Under 1500-talet hade byn 3 mantal, samt en utjord. Älgaryd omnämns första gången 1357 och stavades då *Ælgiarydh*. 1955 ändrades stavningen från Äljaryd till dagens Älgaryd. Under 1500-talet omnämns Älgaryd som gård med 1 mantal (Agertz 2008, F-Topo).

Gården Ekesjö i Almesåkra socken är omnämnd första gången 1545 som *Ekesö*. Gården bestod på 1500-talet av 1 mantal. Namnet härrör från den intilliggande Ekesjön, idag benämnd Fredriksdalsjön (Agertz 2008, F-Topo).

Inom delområde 1 var sedan tidigare två gravar registrerade (RAÄ 45:1 och 2, Malmbäcks socken). RAÄ 45 består av ett större röse, *Stora rör* kallat, samt en mindre kvadratisk stensättning. Fossil åkermark var registrerat ca 150 meter norr om, respektive sydost om delområdet sedan tidigare (RAÄ 327 och 328, Malmbäcks socken). Torplämningen Kortebo (RAÄ 189, Barkeryds socken), var registrerad ca 450 meter sydost om delområdet.

Inom delområde 2 var tre lämningar sedan tidigare registrerade i fornminnesregistret. RAÄ 1 och 364, Malmbäcks socken, utgjordes av röjningsröseområden, medan RAÄ 65 är uppgift om torplämningen Fällan.

Indikationer på äldre träkolsframställning finns också från trakten. Vid Stensryd i Forserums socken privilegerades en masugn 1728, men även Sjöafalls manufakturverk (knipphammarverk) vid nuvarande Fredriksdal behövde träkol, som bönderna i bland annat Norra Hiarum, Berg och Hallhult lovade ställa upp med mot ”nöjaktig betalning”. Verksamheten vid knipphammaren startade på 1840-talet (Gustafsson 1998, Jansson 2005).

Tidigare undersökningar

I Almesåkra socken är endast en arkeologisk insats gjord sedan tidigare. En grav i form av en skeppssättning (RAÄ 2, Almesåkra socken) hade skadats vid skogsarbete och delundersöktes 1987 utan att några fynd framkom. Den skadade skeppssättningen återställdes därefter (Varenius 2000).

I Malmbäcks socken har tidigare en större arkeologisk insats genomförts. Resterna av en gravgrupp (RAÄ 155, Malmbäcks socken) undersöktes hösten 1977, varvid en oregelbunden stensättning, rest sten och kantställd håll undersöktes och dokumenterades (Areslätt 2008).

Mindre uppdrag har också genomförts i området i samband med vindkraftsetableringar. Bland annat gjordes vintern 2008–2009 en utredning för sex nya vindkraftverk i Hallhult och Tapplarp (Wennerberg 2009a). Liknande utredningar gjordes även några kilometer norr om delområde 1 vid Topperyd och Kansjö (Wennerberg 2008, 2009b). Också vid dessa utredningar konstaterades fossil åkermark och kolningsanläggningar.

Det äldre kartmaterialet

Som nämndes ovan omfattar delområdena områden som historiskt hört till ett flertal byar eller gårdar. Delområde 1 är helt beläget inom gränsen för Kansjö by, medan delområde 2 delas mellan Göstorp, Berg, Älgaryd och Ekesjö.

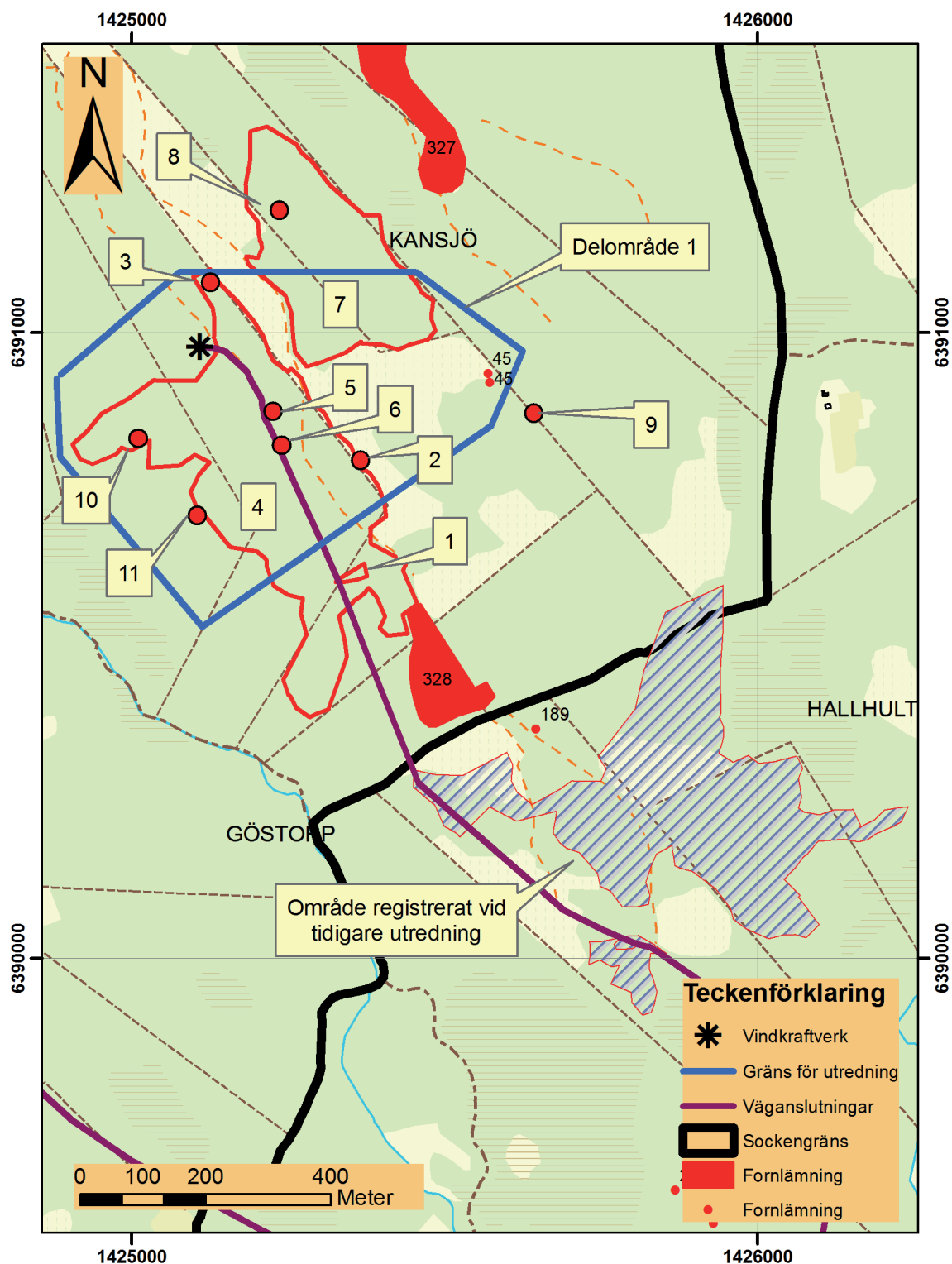
Det äldre kartmaterialet i form av storskifteskartor från sent 1700-tal och början av 1800-talet visar att delområdena dominerades av stora utmarker, främst markerat som betesmark och skog. Dock visar kartorna att mindre lyckor redan då hade börjat tas upp inom delområde 2.

Den ekonomiska kartan från 1950-tal visar ett småbrutet landskap med skogsmark och små åkerlyckor, ofta i anslutning till de skogsvägar som löper genom delområde 2 (se FIGUR 3 och 4). Flera av dessa lyckor hävdas fortfarande och finns därför kvar.

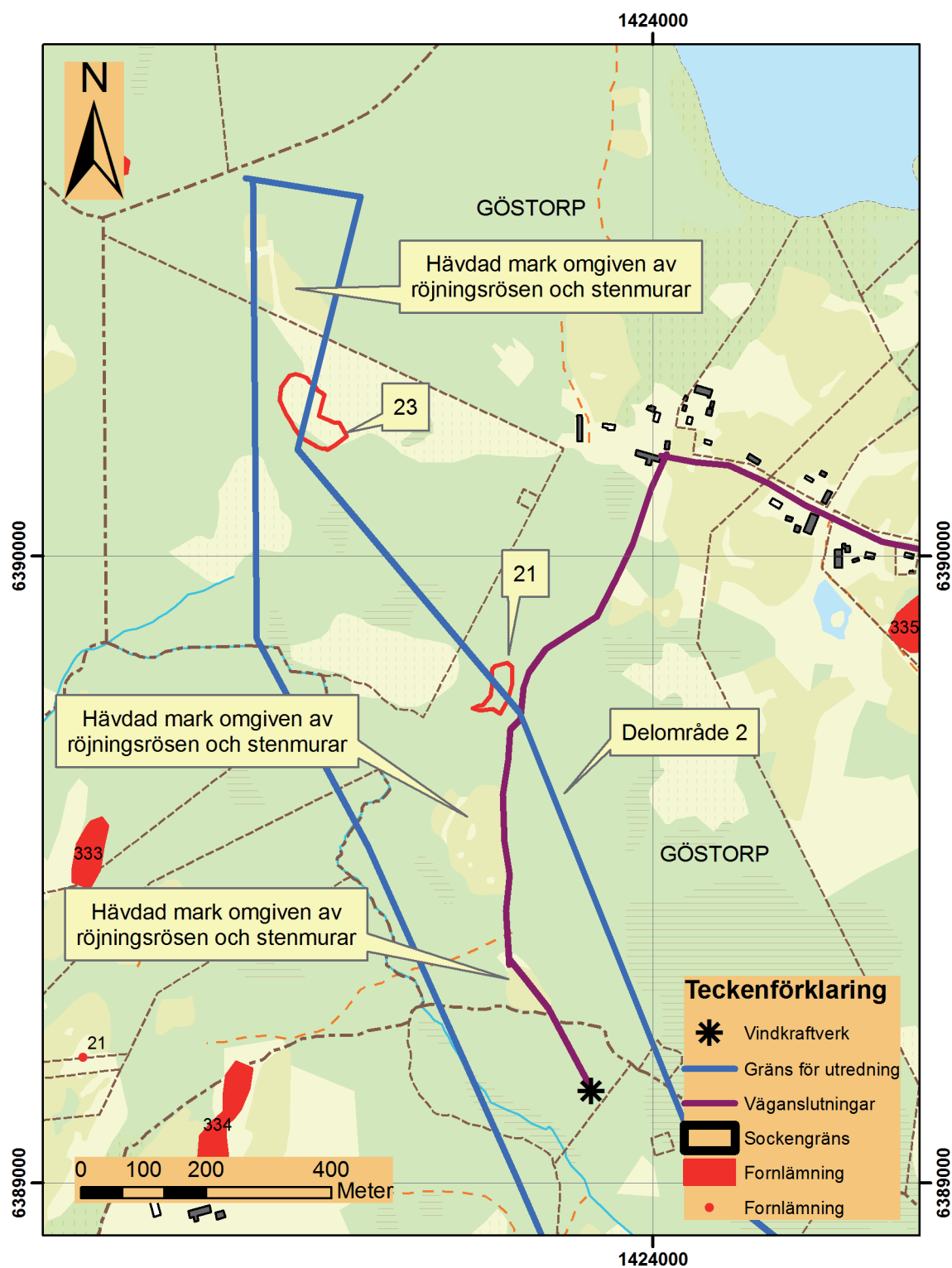
Resultat

I samband med utredningen registrerades sammanlagt 25 lämningar. För en mer detaljerad beskrivning av dessa, se BILAGA 1.

I det följande benämns lämningarna såsom fast fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning. Fasta fornlämningar är generellt äldre lämningar från förhistorisk tid eller medeltid, men även yngre lämningar kan bedömas som fasta fornlämningar. Fasta fornlämningar besitter även lagskydd enligt Kulturminneslagen (KML). Övriga kulturhistoriska lämningar är vanligtvis från senare tid och har i sin tur stöd i Skogsvårdslagens hänsynsparagraf (§30).

FIGUR 2. Delområde 1, markerat med blå linje. Nyregistrerade lämningar är markerade med textrutenummer och röd linje eller punkter. Tidigare registreringar i FMIS har nummer utan textruta och fylld röd färg. I samband med en tidigare arkeologisk utredning (Wennerberg 2009a) registrerades ett större område med röjningsrösen (skrafferat), vilket fortsatte mot norr och nordväst. Öster och söder om delområdet löper sockengränsen mellan Malmbäck i väster och Barkeryd i öster. Skala 1:10 000.

FIGUR 3. Norra delen av delområde 2, markerat med blå linje. Nyregistrerade lämningar är markerade med textrutennummer och röd linje. Tidigare registreringar i FMIS har nummer utan textruta och fylld röd färg. Skala 1:10 000.

Delområde 1

Vid utredningen registrerades sammanlagt elva lämningar, två områden med fossil åker i form av röjningsrösen, åtta kolbottnar, samt ett område med kolbottnar, i eller i anslutning till delområdet (se FIGUR 2). Åtta lämningar var helt eller delvis belägna inom delområdet (nr 2–7, 10–11). Nr 1, ett område med kolbottnar, ligger endast ca 60 meter söder om delområdet. Två kolbottnar (nr 8 och 9) ligger ca 100 meter norr om, respektive ca 50 meter sydost om delområdet.

De områden med fossil åkermark med röjningsrösen som registrerades inom eller delvis inom delområde 1 var båda av äldre karaktär och alltså bedömda som fasta fornlämningar. Det är sannolikt att områdena egentligen hör till ett enda större område, men på grund av tät växtlighet kunde de ej knytas samman. Röjningsröseområdet nr 104 fortsätter sannolikt mot ost och nordost och hör samman med det tidigare registrerade RAÄ 328 i söder. Röjningsröseområdet 107 fortsätter eventuellt något i nordväst och nordost och definitivt mot väster och söder.

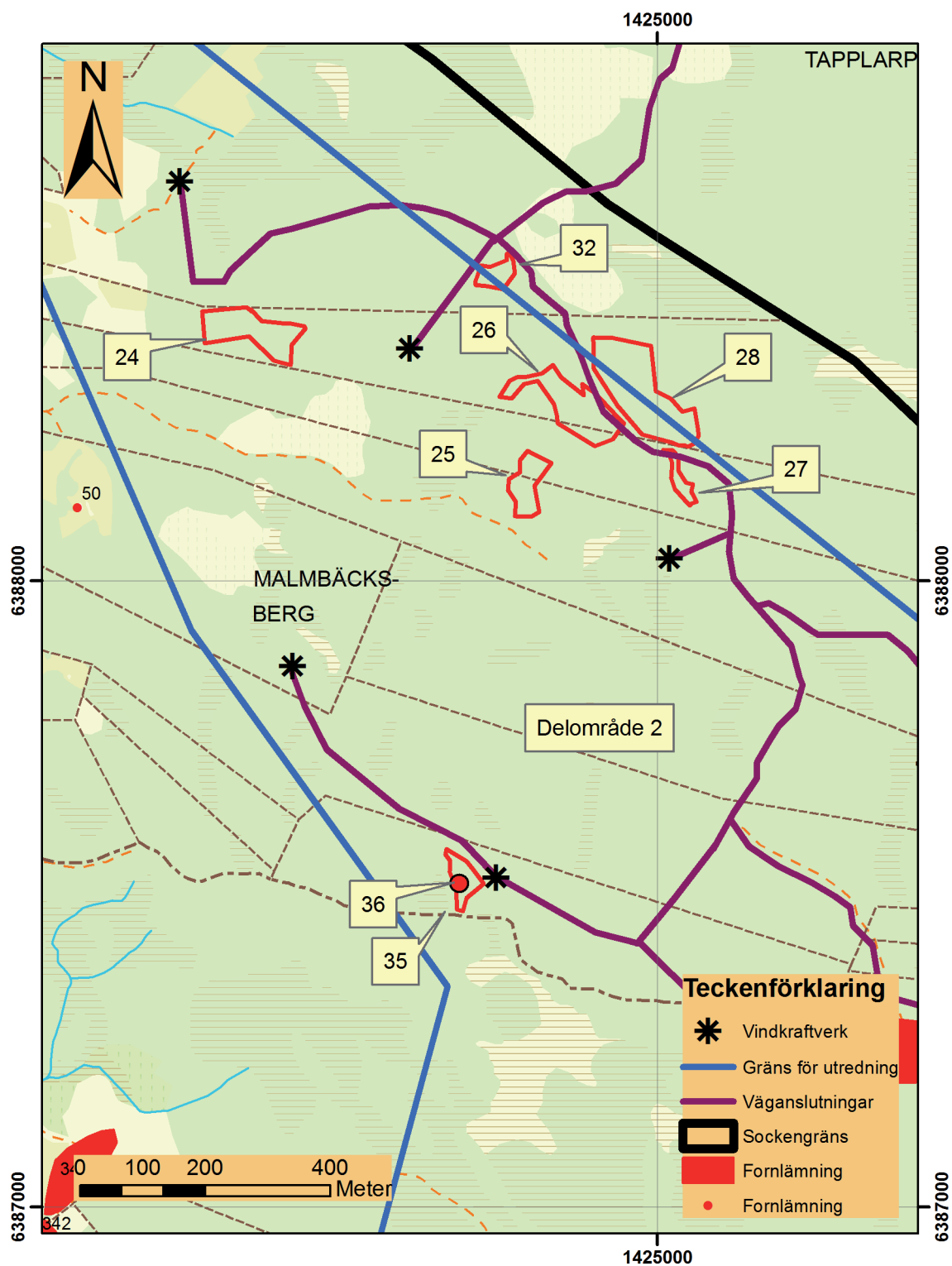
I samband med en tidigare utredning inför vindkraftsetablering (Wennerberg 2009a) registrerades röjningsröseområden även sydost om det här aktuella delområdet. Ett större område fortsatte mot norr och nordväst (se FIGUR 2), men kunde ej avgränsas vid utredningstillfället. Det är dock inte otänkbart att även detta område kan hör samman med de områden som registrerats här. Också det tidigare registrerade området var av äldre karaktär och bedömt som fast fornlämning. Sammantaget visar dessa stora röjningsröseområden på en omfattande odlings- och röjningsverksamhet under äldre tid i området.

De kolningsanläggningar i form av området med skogsbrukslämningar, samt de ensamliggande kolbottnar som registrerades, indikerar att ett relativt omfattande markutnyttjande skett i området även under historisk tid. Kolbottnarna och området med skogsbrukslämningar är betecknade som övriga kulturhistoriska lämningar.

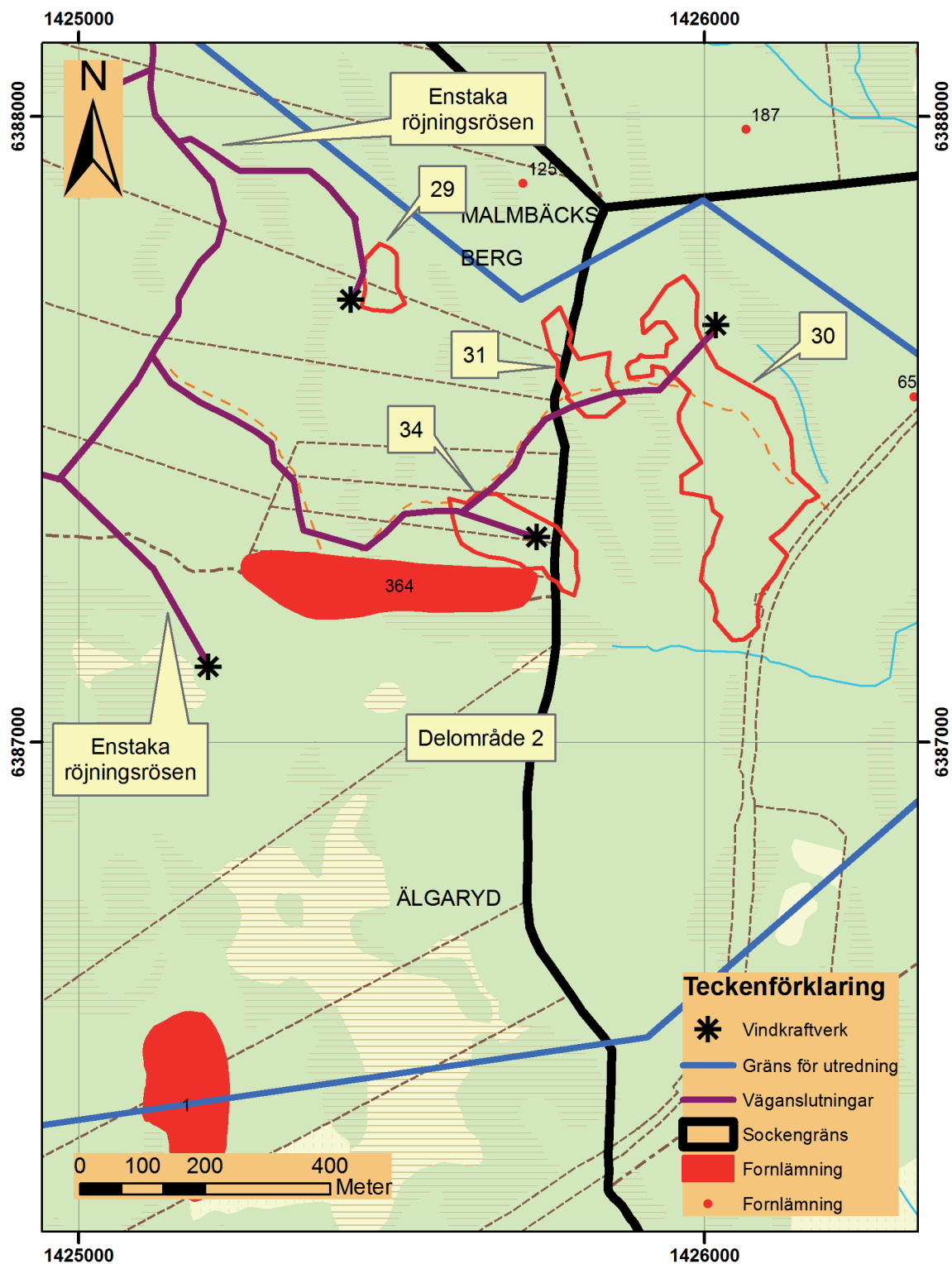
Vägen fram till uppställningsplatsen för vindkraftverket är tänkt att dras rakt igenom röjningsröseområdet nr 4. Även området med skogsbrukslämningar (nr 1) och två av kolbottnarna (nr 5 och 6) kommer sannolikt att beröras av vägsträckningen.

Delområde 2

Inom eller delvis inom delområdet kunde sammanlagt 14 lämningar konstateras. Flertalet utgjordes av områden med fossil åkermark med röjningsrösen och i vissa fall även stenmurar. Av dessa var största delen områden av yngre karaktär. Dock registrerades tre områden (nr 21, 25 och 32), som bedömdes vara fasta fornlämningar. De registrerade lämningarna var koncentrerade till delområdets centrala och sydöstra delar.

FIGUR 4. Mellersta delen av delområde 2, markerat med blå linje. Nyregistrerade lämningar är markerade med textrutenummer och röd linje. Tidigare registreringar i FMIS har nummer utan textruta och fylld röd färg. Skala 1:10 000.

FIGUR 5. Södra delen av delområde 2, markerat med blå linje. Nyregistrerade lämningar är markerade med textrutennummer och ofylld röd färg. Tidigare registreringar i FMIS har nummer utan textruta och fylld röd färg. Skala 1:10 000.

I områdets nordligaste del (se FIGUR 3) registrerades ett område (nr 23), vars norra och södra partier fanns med på 1950-talets ekonomiska karta. En stenmur längs med västra sidan förband emellertid dessa två delar. Området bedömdes vara övrig kulturhistorisk lämning. Ett mindre område (nr 21) innehöll flacka, mindre röjningsrösen och fick därför bedömningen fast fornlämning.

I mellersta delen av delområdet registrerades sex områden med fossil åkermark (se FIGUR 4). Två mindre områden (nr 25 och 32) bedömdes vara fasta fornlämningar, de övriga (nr 24 och 26–28) kulturhistoriska lämningar. En vägsträckning till ett av verken är tänkt att löpa något nordväst om nr 32.

Även en kolbotten (nr 36) registrerades i områdets västsydvästra del. Kolbotten var belägen inom ett område med röjningsrösen av yngre karaktär (nr 35). Bägge lämningarna bedömdes vara övriga kulturhistoriska lämningar.

I sydöstra delen av delområdet registrerades fyra områden med röjningsrösen (nr 29–31, samt 34). Samtliga dessa områden bedömdes vara övriga kulturhistoriska lämningar. Ett sedan tidigare registrerat område med röjningsrösen (RAÄ 364) kommer ej att beröras.

En planerad väg till uppställningsplatsen för ett vindkraftverk kommer att beröra område nr 29. På liknande sätt kommer vägsträckningen till två uppställningsplatser att följa en mindre skogsväg som löper i anslutning till eller igenom de tre övriga områdena (nr 30–31, 34) som registrerats i denna del av området.

Två lämningar fick utgå (nr 22 och 33). Längs med vägsträckningarna till två av verken iakttogs även enstaka röjningsrösen.

Den sydligaste delen av delområdet kännetecknades av storblockig moränmark och stora mossområden, bl a den stora Skanebomossen. I denna del av området påträffades inget av antikvariskt intresse.

Södra delen av det tidigare registrerade området med röjningsrösen (RAÄ 1) är markerat som åkermark på 1950-talets ekonomiska karta. Bedömningen övrig kulturhistorisk lämning för RAÄ 1 bör kvarstå.

Sammanfattning

Under december–januari 2008/2009 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, etapp 1, inom två delområden i Almesåkra och Malmbäcks socknar i Nässjö kommun. Utredningen var föranledd av planerad uppställning av vindkraftverk, samt delvis nya vägsträckningar inom delområdena, vilka sammanlagt omfattade en yta av ca 400 hektar. Utredningen genomfördes på uppdrag av Nässjö Affärsverk AB.

Den arkeologiska utredningen syftade till att fastställa förekomsten av forn- och kulturlämningar, vilka ej var kända sedan tidigare.

För fält- och rapportarbete svarade Rickard Wennerberg, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Vid utredningen kom sammanlagt 25 lämningar att registreras, varav elva inom eller i anslutning till delområde 1. Flertalet här registrerade lämningar bestod av kolningsanläggningar, varav tre var utanför själva delområdet. Två större områden med röjningsrösen registrerades också, vilka båda bedömdes vara fast fornlämning. Det är även sannolikt att områdena egentligen utgör ett enda större område.

Inom eller delvis inom delområde 2 registrerades 14 lämningar, till stor del koncentrerade till delområdets centrala och sydöstra delar. Det stora flertalet lämningar utgjordes av områden med fossil åkermark med röjningsrösen och i vissa fall även stenmurar. Tre mindre områden bedömdes vara fasta fornlämningar, medan de övriga bedömdes vara övriga kulturhistoriska lämningar.

Åtgärdsförslag

För lämningar som bedömts vara fasta fornlämningar och som berörs av exploatering krävs vidare arkeologisk insats, medan för de kulturhistoriska lämningarna görs individuella bedömningar.

Jönköpings läns museum anser att för delområde 1 bör arkeologisk förundersökning i form av kartering göras inom den fossila åkermarken (nr 4) före väg kan dras och verk ställas upp som planerat inom detta område. Detta bör göras i syfte att dokumentera de röjningsrösen och fossila odlingspår som kan beröras av etableringen inom detta område.

I delområde 2 kommer planerade vägstäckningar och uppställningsplatser att beröra ett mindre antal lämningar. En planerad väg till uppställningsplatsen för ett verk kommer att dras nära nr 32, bedömd som fast fornlämning. Berörs detta område bör en arkeologisk insats göras. Planerade vägar och uppställningsplatser för verk kommer sannolikt att beröra ytterligare fyra områden med röjningsrösen (nr 29–31 och 34). Dessa bedömdes dock vara övriga kulturhistoriska lämningar, varför inga ytterligare åtgärder anses nödvändiga.

Länsstyrelsen beslutar om ytterligare åtgärder.

Referenser

Tryckta källor

- Agertz, J. 2008. *Om ortnamn i Jönköpings län*. Småländska kulturbilder 2008. Jönköping.
- Areslätt, T. 2008. *Stensättning, rest sten och kantställd häll. Undersökning av RAÄ 155:3 med anledning av avstyckning och bildande av fastigheterna Stavsjö 1:8 och 1:9*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2008:12. Jönköping.
- Gustafsson, W. 1998. Järnhantering på Högländet i äldre tid. *Då och nu i Nässjöbygden, utgåva nr 15, 1998*. Nässjö.
- Varenius, L. 2000. *Almesåkraskeppet*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2000:35. Jönköping.
- Wennerberg, R. 2008. *Fossila odlingsspår i Topperyd. Arkeologisk utredning, etapp 1, inför planerad vindkraftsetablering inom fastigheten Topperyd 2:1*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2008:92. Jönköping.
- Wennerberg, R. 2009a. *Vindkraft i Hallhult och Tapplarp. Inför planerad vindkraftsetablering*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2009:14. Jönköping.
- Wennerberg, R. 2009b. *Mer vindkraft i Topperyd. Inför planerad vindkraftsetablering*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2009:15. Jönköping.

Otryckta källor

- Jansson, B. 2005. *Forserums masugnar*. Opublicerat arbete av Forserums hembygdsförening. Forserum.

Arkiv

- F-Topo. Databas över ortnamn och äldsta belägg inom Jönköpings län. Upprättad av Jan Agertz. Jönköpings läns museum.
- Jönköpings läns museums antikvarisk-topografiska arkiv.
- Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (FMIS).

Kartunderlag

- Generalstabskartan Nässjö, RAK-id J243-27-1, 1875.

Arkivsök, lantmäteriets söktjänst:

Malmbäcks socken:

Berg E76-2:1, Storskifte 1822. David Ulrik Montelin.

Göstorp E76-22:2, Storskifte 1797. Jonatan Montelin.

Kansjö E76-30:2, Storskifte 1801. Gustaf Esping.

Älgaryd E76-60:1, Storskifte 1798. Anders Östling.

Figurförteckning

Figur 1. Området väster om Fredriksdal. Skala 1:30 000	4
Figur 2. Delområde 1. Skala 1:10 000	8
Figur 3. Norra delen av delområde 2. Skala 1:10 000	9
Figur 4. Mellersta delen av delområde 2. Skala 1:10 000	11
Figur 5. Södra delen av delområde 2. Skala 1:10 000	12

Lämningsbeskrivningar

Fredriksdal, JLM dnr 341/08

Delområde 1

Nr	Sakord	Beskrivning	Skador, vegetation, terräng, orientering	Bedömning	Åtgärdsförslag
1	Område med skogsbrukslämningar	Område med kolbottnar, ca 50x10-20 meter (ONO-VSV), bestående av 3 kolbottnar. Kolbottnarna är runda eller närmast runda, ca 11-13 meter i diameter, 0,3-0,45 meter höga. Omgivna av rännor, ca 1-2 meter breda, 0,2-0,3 m djupa. Provstick i kolbottnarna visade på 0,15-0,25 meter tjocka kollager.	Minst 1 kolbotten skadad av skogsmaskin. Ett flertal olikåldriga granar, bärris, mossor. Svagt V-sluttande småblockig moränmark, skogsmark, olikåldrig granskog med inslag av tall. På ömse sidor av fastighetsgräns.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
2	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 11 meter i diameter, 0,2-0,3 meter hög. I huvudsak omgiven av ränna, ca 1-1,5 meter bred, 0,2-0,3 meter djup. Provstick i kolbotten visade på sparsamt med kol.	Skadad av skogsmaskin. Enstaka granar, bärris, mossor. I beståndskant/fastighetsgräns. Något VSV-sluttande småblockig moränmark, skogsmark, kant av olikåldrig granskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
3	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 9 meter i diameter, 0,2-0,25 meter hög. Omgiven av ränna, ca 1 meter bred, 0,2-0,25 meter djup. Provstick i kolbotten visade på sparsamt med kol.	Skadad av skogsmaskin. 2 större granar, enstaka unggranar, något lövsly, gräs, bärris, mossor. Svagt V-sluttande moränmark, skogsmark, äldre och medelålders granskog. Ca 6 meter O om kant av markerad dalsänka, ca 10 meter V om beståndsgrens/fastighetsgräns.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
4	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 735x50-400 meter (NNV-SSO), bestående av minst 200 röjningsrösen, ställvis av något blandad karaktär, men vanligen oregelbundna till runda och flacka. Röjningsrösen är vanligen 2-4 meter i diameter och 0,2-0,35 meter höga, av vanligen 0,1-0,3 meter stora stenar. I V och C delen är röjningsrösen något större, ca 4-intill 6 meter i diameter, 0,3-0,45 meter höga. Ställvis är röjningsrösen gles belägna inom området och det finns även partier som närmast saknar röjningsrösen. Området har ej avgränsats mot stormhygge i SV och mot ungskog i O och S p.g.a. tät växande ungskog. I SO ansluter området till RAÄ 328, ett område med röjningsrösen som fortsätter mot O och S.	Flera röjningsrösen är skadade av skogsmaskin. Kuperad småblockig moränmark, skogsmark, övervägande olikåldrig granskog med inslag av tall.	Fast fornlämning	Arkeologisk insats

5	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 12 meter i diameter, 0,3-0,4 meter hög. I huvudsak omgiven av ränna, ca 1-1,5 meter bred, 0,2-0,3 meter djup. Provstick i kolbotten visade på sparsamt med kol.	Skadad av skogsmaskin. Äldre granar, bärris, mossor. På kant av moränås, skogsmark, granskog. Ca 10 m O om kant av moränås.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
6	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 12 meter i diameter, 0,3-0,45 meter hög. I huvudsak omgiven av ränna, ca 1-1,5 meter bred, 0,2-0,3 meter djup. Provstick i kolbotten visade på ett 0,15 meter tjockt kollager.	Skadad av skogsmaskin i O delen. Äldre granar, bärris, mossor. S-sluttande moränmark, skogsmark äldre granskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
7	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 420x125-235 meter (NV-SO), bestående av ca 130-140 röjningsrösen, vanligen oregelbundna eller runda och till största delen flacka. Röjningsrösena är ställvis av något blandad karaktär, ca 2- intill 5 meter i diameter, 0,2-0,4 meter höga, av vanligen 0,15-0,4 meter stora stenar. Enstaka röjningsrösen har något toppig profil. Ställvis är röjningsrösena glest belägna inom området. Området har ej avgränsats fullt mot hyggesmark i NO, samt mot NV, V och S p.g.a. tätt växande ungskog. Området fortsätter mot V och S.	Flera röjningsrösen skadade av skogsmaskin. Kuperad, småblockig moränmark, skogsmark, övervägande olikåldrig granskog med inslag av tall.	Fast fornlämning	Arkeologisk insats
8	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 11 meter i diameter, 0,3-0,35 meter hög. Omgiven av ränna, ca 1 meter bred, 0,2-0,3 meter djup. Provstick i kolbotten visade på ett ca 0,2-0,25 meter tjockt kollager.	Skadad av skogsmaskin. 5-6 större granar, unggranar, gräs, ormbunkar, bärris, mossor. Relativt flack moränmark, skogsmark, äldre granaskog med inslag av tall. Ca 21 m O om beståndsgräns/ fastighetsgräns.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
9	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 11 meter i diameter, 0,3 meter hög. Till största delen omgiven av ränna, ca 1 meter bred, 0,2-0,3 meter djup. Provstick i kolbotten visade på sparsamt med kol.	Ett flertal olikåldriga granar, 1 tall, bärris, mossor. I kant av beståndsgräns/ fastighetsgräns. NO-sluttande moränmark, skogsmark, kant av beståndsgräns.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
10	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 11 meter i diameter, 0,35 meter hög. Omgiven av ränna, ca 1 meter bred, 0,2-0,3 meter djup. Provstick i kolbotten visade på ett ca 0,2 meter tjockt kollager.	Enstaka granar, mossor. I mindre dalsänka, moränmark, skogsmark, granskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
11	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 12 meter i diameter, 0,55 meter hög. Omgiven av ränna, ca 1-2 meter bred, 0,2-0,3 meter djup. Provstick i kolbotten visade på ett ca 0,2 meter tjockt kollager.	Skadad av skogsmaskin. Enstaka granar, mossor. V-sluttande moränmark, skogsmark, äldre barrskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd

Delområde 2

Nr	Sakord	Beskrivning	Skador, vegetation, terräng, orientering	Bedömning	Åtgärdsförslag
21	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 80x30-50 meter (N-S), bestående av ca 10 röjningsrösen, vanligen runda, ca 2-3 meter i diameter, 0,2-0,35 m höga, av 0,1-0,3 meter stora stenar. Röjningsrösen har vanligen mycket flack profil.	Enstaka röjningsrösen skadade av skogsmaskin. V-sluttande blockrik moränmark, skogsmark, barrskog med inslag av löv. Ställvis kalhygge.	Fast fornlämning	Arkeologisk insats
22	Utgår				
23	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 135x45-70 meter (NNV-SSO), bestående av åkerytor, stenmur, röjningsrösen. Åkerytorna är blockliknande och svagt sluttande. En stenmur omgärdar större delen av åkerytorna främst i N, V och S. Stenmuren är ca 1-2 meter bred, 0,2-0,8 meter hög, vanligen av 0,2-0,5 meter stora stenar. I V delen är stora inslag av större block. I O delen är stenmuren närmast röjningsröseliknande. I områdets S del är också enstaka röjningsrösen, runda eller oregelbundna, ca 3 meter i diameter, 0,6 meter höga, av 0,2-0,5 meter stora stenar. De N och S delarna är markerade som åkermark på ekonomisk karta från 1950-tal.	Omedelbart S om väg. Svagt kuperad moränmark, på mindre moränås, skogsmark, planterad yngre granskog med inslag av äldre lövträd.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
24	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 160x50-70 meter (O-V), bestående av 10-15 röjningsrösen, vanligen runda eller oregelbundna, 3-5 meter i diameter, 0,25-0,5 meter höga, av 0,2-0,5 meter stora stenar.	Enstaka röjningsrösen skadade av skogsmaskin. V-sluttande, kuperad blockig moränmark, skogsmark, äldre och medelålders granskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
25	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 105x35-50 meter (N-S), bestående av 10-15 röjningsrösen, vanligen runda eller oregelbundna och med flack profil. Röjningsrösen är 2,5-3,5 meter i diameter, 0,25-0,4 meter höga, av 0,1-0,4 meter stora stenar. Ställvis är röjningsrösen anlagda invid markfasta block. Området är svåravgränsat mot område med planterad ungskog i NO.	Enstaka röjningsrösen skadade av skogsmaskin. Lövsly, ljung, gräs, mossor. På mindre moränås ställvis omgiven av mossmark, skogsmark, hyggesmark med planterade unggrannar och enstaka frötallar.	Fast fornlämning	Arkeologisk insats
26	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 155x40-100 meter (NV-SO), bestående av ca 25-30 röjningsrösen, ställvis av blandad karaktär, vanligen oregelbundna till runda, ca 3-5 meter i diameter, 0,3-0,6 meter höga, av 0,3-0,5 meter stora stenar, ställvis med inslag av större stenar och anlagda invid markfasta block.	Bärris, mossor. Kuperad blockig moränmark, skogsmark, äldre barrskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd

27	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 95x15-30 meter (NNV-SSO), bestående av 7-8 röjningsrösen och 1 stenmur. Röjningsrösen är vanligen runda eller oregelbundna, 3-4 meter i diameter, 0,4-0,6 meter höga av 0,2-0,5 meter stora stenar. Stenmuren i områdets N del är närmare 40 meter lång och U-formad (huvudriktning NV-SO, N-S och NO-SV). Stenmuren är ca 2-3 meter bred, 0,3-0,5 meter hög av vanligen 0,25-0,6 meter stora stenar. Stenmuren har flera öppningar.	På mindre blockig moränås omgiven av våtmark, skogsmark, medelålders barrskog med inslag av björk. 5 meter S om skogsväg.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
28	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 235x70-95 meter (NV-SO), bestående av ca 40-50 röjningsrösen, ställvis av blandad karaktär, vanligen oregelbundna till runda, ca 3-4 meter i diameter, 0,25-0,6 meter höga, av 0,1-0,5 meter stora stenar. I N delen har röjningsrösen vanligen en flack profil.	Enstaka granar, bärris, gräs, mossar. O och NO-sluttande småblockig moränmark, skogsmark, äldre och medelålders barrskog, främst gran. Omedelbart N och NO om skogsväg.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
29	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 110x55-70 meter (N-S), bestående av ca 15-20 röjningsrösen, vanligen med välvd profil, ca 2-6 meter i diameter, 0,4-0,7 meter höga, av 0,25-0,5 meter stora stenar. Ställvis är röjningsrösen lagda invid markfasta block.	Enstaka röjningsrösen skadade av skogsmaskin. Något bärris, mossar. På något N och NO-sluttande moränplatå, skogsmark, äldre och medelålders barrskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
30	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 595x40-185 meter (NNV-SSO), bestående av ca 200 röjningsrösen, till stor del av blandad karaktär. Röjningsrösen är vanligen oregelbundna till runda, ca 3-6 meter i diameter, 0,3-0,6 meter höga, av 0,2-0,6 meter stora stenar, ställvis större. Enstaka röjningsrösen är anlagda invid markfasta block. Röjningsrösen är ställvis glest belägna inom området. I N delen är röjningsrösen vanligen mindre och med flackare profil. Området är ställvis svåravgränsat i V och O p.g.a. tätt växande ungskog.	Ett flertal röjningsrösen är skadade av skogsmaskin och vägdragning. Granar, bärris, mossar. Kuperad blockig moränmark, skogsmark, olikåldrig barrskog, övervägande granskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
31	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 190x35-90 meter (NNV-SSO), bestående av ca 30-40 röjningsrösen, vanligen oregelbundna till runda, ca 4-6 meter i diameter, 0,4-0,7 meter höga, av 0,2-0,6 meter stora stenar, ställvis anlagda invid markfasta block. Området är ej fullt avgränsat i N och S p.g.a. tätt växande ungskog.	Enstaka röjningsrösen skadade av vägdragning. På moränås, blockig moränmark, skogsmark, övervägande äldre och medelålders granskog.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
32	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 75x20-50 meter (NO-SV), bestående av ca 10 röjningsrösen, vanligen oregelbundna till runda och med flack profil. Röjningsrösen är ca 3-4 meter i diameter, 0,25-0,35 meter höga, av 0,15-0,35 meter stora stenar.	På N sidan av mindre moränås, skogsmark, äldre och medelålders granskog med inslag av tall. Ca 15 meter SV om skogsväg.	Fast fornlämning	Arkeologisk insats
33	Utgår				

34	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 250x40-100 (NV-SO), bestående av ca 40 röjningsrösen, till stor del av mycket blandad karaktär. Röjningsrösena är vanligen oregelbundna eller runda, ca 3-5 meter i diameter, 0,3-0,7 meter höga, av 0,2-0,6 meter stora stenar, ställvis med inslag av större stenar. Närmast skogsvägen i N är även större röjningssten från dragning av skogsväg.	Enstaka granar, bärris, mossor. Kuperad storblockig moränmark, skogsmark, granskog. Omedelbart S om skogsväg.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
35	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 100x15-50 meter (N-S), bestående av ca 10 röjningsrösen, oregelbundna eller runda, ca 3-6 meter i diameter, 0,3-0,9 meter höga, av vanligen 0,2-0,5 meter stora stenar, ställvis med inslag av större stenar.	Enstaka röjningsrösen skadade av rotvältor och skogsmaskin. Enstaka granar, bärris, gräs, mossor. S-sluttande blockig moränmark, skogsmark, äldre granskog. Omedelbart S om skogsväg.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd
36	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 14 meter i diameter, 0,3-0,4 meter hög. Ställvis omgiven av kraftiga stybbgropar. Provstick visade på ett ca 0,15 meter tjockt kollager.	Något skadad av skogsmaskin. 3-4 större granar, enstaka unggranar, bärris, gräs, mossor. Ca 45 meter S om skogsväg.	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd

Under december–januari 2008/2009 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, etapp 1, inom två områden väster om Fredriksdal i Nässjö kommun. Utredningen föranleddes av planerade uppställningar av vindkraftverk.

Inom två delområden registrerades 25 lämningar. Samtliga utgjordes av områden med fossil åkermark bestående av röjningsrösen samt kolningsanläggningar i form av kolbottnar. Flera områden med röjningsrösen bedömdes vara fasta fornlämningar.

